

TILTOTT SZERELEM.

Jelenetek a' nagy világból.

FRANKENBURG-TÓL.

(Folytatás.)

Riza és én hangos nevetésre fakadtunk a' kis embernek különös teshánykolódásai miatt; mellyel ő azonban semmit sem látszék gondolni, 's csak a' lusta pinczért szidá, ki az isteni itallal olly sokáig késik.

'Kegyed tévedésben van,' mondám kis szünet után, mi alatt némi komolyságra szert tehettem: 'én színész nem vagyok, bár igen nagy szerencsémnek tartanám, illy érdemes urat collegámnak nevezhetni.'

De az emberke nem hallgatott reám, vagyis művészi hevében semmit nem akart hallani. 'Álszemérem! mondá, semmi más mint álszemérem. — Champagnert!' kiálta most ismét ki az ajtón, 's szava rúttul elbillene mint egy a' magos hangokban magát megerőtetett énekesé; 'vagy azt gondolja-e, drága uracskám! hogy minden meggyőződés vagy szükséges elővigyázat nélkül rendelkezem dolgaimról? oh nem, hirtelenkedés nem hibám; azt ellenségem sem mondhatja rólam. Midőn kegyed szavallását hallám, annyira elragadtatám, hogy magamat alig tudtam tartóztatni kegyedhez bé nem rohanni, 's minden okos gondolatot száműzve ezen művészi nyakon kisírni örömeimet. Helyzetemben ezt minden más színigazgató tette volna, kinek színészekre nincs is olly nagy szüksége mint nekem, 's ez illy körülmények közt inkább megbocsátható mint feddést érdemlő; azonban én elég nyugalommal bírtam, hogy előbb a' szobapinczéhez leszaladjak, 's tőle balróli szomszédom nevét megtudjam. Sejtésem meg nem csalt, 's milly édesen valék meglepetve, midőn a' vendégjegyzékben ezen négy szavat olvastam: 'Vár-zsedényi Béla, drámai művész.'

'S valóban ezen név alatt diszelegtem a' vendégjegyzékben, nem gondolván, hogy nagyurakat követő szeszélyből-e, vagy egyéb okoknál fogva, mellyeket nem szükség itt előhoznom, választott álnevem illy furcsa, 's más esetben igen mulatságos intermezzóra szolgáltatasson alkalmat.

'Vár-zsedényi Béla?' ismétlé nem kis zavaró dással Riza; 'e' szerint én —'

'Jó uton vagy!' vigasztalám lassu hangon a' kétkedőné: 'viszonyaim nem engedig valódi nevetem nyilvánítani.'

Itt kissé füllentettem, mert sem viszonyaim olly világrédeklők, sem személyen olly mindenütt ismeretes nem volt, hogy legkisebb okom lett volna nevetem eltitkolni, 's ez által önként lemondani azon tisztelkedések 's alkalmatlan szertartásokról, mellyek valamelly hirneves embernek mintegy szükséges és közvetlen kísérői szoktak lenni.

'De a' drámai művész?' vizonzá, mintegy ellenvetőleg a' komorna, ki asszonyi természetét el nem tagadván, már jobban kíváncsiságból mint kétkedésből vallata engemet.

'Közönségesb czímet nem választhaték, mellynek szükség esetében elegebbit lehessen tenni!' mondám nevetve; 'a' drámai művész nálunk olly biztos firma, melly alatt bátran utazhat minden kontár kalandos.'

Riza nyúgottnak látszék, de nem a' színigazgató. Ezt olvasván, folytatá hihetetlen szóözönnel beszédét, a' lépcsőkön felfutni, az előmbé jövő szobaleányt, isten büntesse meg a' vendéglőt hogy szebbet nem tart, fellökni, 's itt a' szoba közepében teremni, egy pillanat műve volt. God dam! 's millyen Carlos-t találtam! Valóban, uram! ha kegyed olly rútt volna is, mint Macbeth boszorkányai, még is hólyagot tapsol kezére a' publicum, ha kegyed beszélni kezd. — Minek meg kell lennie, annak hamar kell meglennie. Én játékszínemhez olly tagot keresek, ki tökéletesen megfeleljen mind a' publicum, mind magam kívánatinak, 's százszor kifütyöltetem magamat, ha e' szerint megnyerhetvén kegyedet, nem tettem a' legszerencsésebb fogást. Uram én csak annyit mondhatok magamról pirulás nélkül, hogy a' legbecsületesb színigazgató vagyok mind a' két hazában, embereimet pontosan fizetem, 's hetekig is elhiszem nekik, hogy betegek vagy rekedtek. Repertoirom, nem akarom dicsérni magam, mindegyik színházéval kiállja a' concurrentiát, a' legujabb darabok, fölségesen elrendezve 's betanulva, már két hét után megfordulnak színpadomon, 's a' mellett Schillert és Goethét játszatom, uram, vigyen az ördög engemet, én játszatom, ha a' bejött pénzből még a' világitást sem lehet kifizetni. Mert lássa kegyed, én

a' publicumot magamhoz fel akarom húzni, de nem hozzá leereszkedni. Ezen szép maximát egyik collegámnak köszönöm, kinek jelszava mindig az volt: 'csak komolyan, komolyan!' 's mivel ő soha sem akart tréfálni a' publicummal, ez utóbb megtréfálta őt, 's leereszkedni kényteté magasságából; mitől én azonban nem félek, mert a' 'csak komolyan'-nak annyira barátja nem vagyok, hogy publicumomat néha meg ne nevettessem, anélkül hogy hozzá leereszkedjem. Moderata durant! Azért üssön fel, barátocskám! mondjon le minden keresett vagy keresendő szerződéseiről, 's esküdjék zászlóm alá.'

'S ezzel odanyújtá sovány kezét, 's olly soványédes képet csinált, mint Mephistopheles, ha ura ebédjére egy szegény lelket megy keresni.

Riza kedvetlen mosollyal inte, hogy végezném az unalmas játékot.

'Mondj valamit, sugám néki, hogy ezen torzképtől becsülettel megvállhassak, 's ne kénytelenítessenem őt az ajtón kidobni.'

'S mégis ez utolsóira kell szorulnunk, ha urnémat várakoztatni nem akarjuk.'

'Isten neki tehát!' mondtam, 's készülteket tevék a' kis ember minél gyorsabbi elszállítására. De ezen pillanatban szerencsés ötlet villogott keresztül fejemen, mellynek hatását meg akartam próbálni, mielőtt az utósó, erőteljes eszközhöz nyulnék.

A' kis ember még mindig nyitva tartá kezét a' felütésre.

'Valóban sajnálom, mondtam a' legkitelhetőbb komolysággal, hogy igazgató ur hízkelkedő ajánlatának eleget nem tehetek.'

'Champagner-t! rikácsola most ismét olly kellemetlen 's keresztülható hangon, mint egy énekesnő a' pesti német-színen, kiről azt mondja egy bíráló, hogy bár esukva tartják a' kezek füleinket, ezek mégis háromnapig görcsben szenvednek.

'Művészetem, folytatám, olly nyilvános és jutalmas, valamint a' kegyedé, de korántsem áll azon lelki magos fokon és érdemlett tiszteletben, mint ez. Én is színész vagyok ugyan, de a' szó tágabb értelmében; mutatványaim nem a' deszkákon, hanem lóháton, kötélén 's padozatlan földön történnek.'

'Comment?' kérde a' director ur kissé meghökkenve, 's Riza alig tarthatta a' nevetést.

'Hiszen csak nem tudom világosabban kifejezni magam,' — felelék egykedvűleg. 'Én de Bach műlovgaihoz tartozom, 's szerencsém van ezenel magamat mint a' társaság bajazzo-ját bemutatnom.'

'Superbe!' nevette Riza, fülembé; ezen genialis fordulat még asszonyi elmének is becsületére válnék.'

Az igazgató, ezen par force bemutatás után, mereven állott mint egy kőszobor; 's a' burnót cseppenként hullott ujjaiából a' földre.

'S e' szerint átlátandja kegyed, hogy híres színpadján igen alkalmatlan helyettese lennék Don Carlos-nak: 'tevék még hozzá nemes önmegtadadással.

'Bajazzo!' sohajta föl egyszerre a' megcsalódott. 'Bajazzo! nem, nem, lehetetlen!' 'S fényes kalmukszemeit félelmes sebességgel forgatá szögletes fejében. 'Bajazzo!' 's olly remekül meri szavallani Schiller Carloszát? szent művészet! néked nem lehet olly mélyen sülyedni.'

'Bizonyosan nem én voltam az első 's nem én leszek az utósó Bajazzo, ki Schiller Carloszát szaválja;' mondtam nevetve. De az emberke nem tudott még magához jöni, kezeit összeveré, mint fizetett karzathós, néhányszor körülfutotta a' szobát, 's átallában olly furcsán 's féktelenül viselé magát, hogy elég okom volt, parányi eszét féltennem.

'Az istenért, el ezen bolonddal!' kére Riza, 'ha erővel is; minden percz drága, 's elég sajnós, hogy erre kegyedet nékem kell figyelmeztetni.'

Most elhatározottan, 's Riza szemrehányását illőleg méltányolva, ragadám meg a' duodecz-director kezét. 'Uram, szólék olly hangon, minő a' békétürést vesztetté szokott lenni, kegyed most tudja és hallotta, hogy nem az vagyok, kit keresett; az óra pedig fél tizenkettőre mutat, 's én alunni akarok. Van szerencsém kegyednek jó éjszakát mondani.'

'S ezzel a' még mindig csodálkozó 's szemeit meresztő emberkét az ajtó felé kísértém, 's a' küszöbnél a' legudvaribb bókolatok közt kitolám. Az őszinte magyar ezt kidobásnak nevezné, ha simább nyelvünk és szokásaink nem módosítanának némelly, a' különféle életviszonyokkal szükségképen összekapcsolt finom gorombaságokon.

„Szent művészet! hová tévedtél?” énekle a' kikölkötött, 's a' champagnert hozó pinczért durván visszautasítá. „Bajazzóval nem iszom barátságot,” monda felső gis-böli megvetéssel, 's bécsapá szobaajtáját.

(Polytatása következik.)

PÁRBESZÉD

K É T I R Ó K Ö Z T.

(Polytatás.)

Első. Pártnak tehát, mint kegyed mondja, kell lenni? 's ugyan miért?

Második. Ezer milliom! mikor mondom, kell lenni, hát akkor kell lenni!

Első. Fontoljuk meg egy kissé a' dolgot —

Második. Ejh mit! én már eléggé megfontoltam, 's illy nehézféjű embertől, mint ön, nem tanulok

Első. De kérem —

Második. (Magában.) Hahaha! ő kér, könyörög! na, ezt ismét el kell beszélnem! — Legyen tehát szerencséje önnek, ennyire is lebecsátkozom.

Első. Szerencseről és lebecsátkozásról itt szó sincs; akkor bocsátkoznék le kegyed például, ha azon polczon állana, mellyen magát képzei, vagy ha kikialtott és elösmert igazság volna: hogy ön ennyire meg ennyire áll kegyed felett. Szerencsénk pedig mind két részről egyforma leend, ha egymást az igazságról meggyőzhetjük.

Második. Na na na! csak kezdjen ön a' dologhoz, mert társaim már várnak a' privát tanácskozásba.

Első. Legyen tetszése szerint. Mit ért tehát kegyed párt által?

Második. „A' párt nem egyéb, mint egy véleményűek' s akaratuak' szövetkezése bizonyos társasági főczél' elérésére, ellentétben azokkal, kik ugyanazon főczél't más eszközökkel vélik elérhetni.”

Első. Megengedvén is, hogy ez így van, 's hogy a' főczél' megösmerésében minden párt meg egyezik, szeretném tudni, mit ért kegyed az eszközök által?

Második. Ejh mit kötelőzködik ön! hát azon módokat értem, mellyek szerint az egyvéleményűek cselekednek, azon cselekedeteket, mellyeket azon egyvéleményűek véghez visznek, hogy célhoz juthassanak.

Első. 'S mind ezen módokat és cselekményeket, ha azokat valamely párt véghez viszi, helybehagyja kegyed?

Második. Na! biz elhiszem azt.

Első. Példának okáért, ha valamely párt csupa ostobákból, másik csupa puffaszkodókból, harmadik csupa önkényt gyakorlókból állana, 's az ostoba egy kitűzött főczél' elérésére azt vélne leg-

czélszerűbbnek, hogy a' ki véleményén nincs, azt mind agyonverjék; a' puffaszkodó azt, hogy ő és cimborái minden más erdemesebb felett dicsőíttessék; az önkényt védő azt, hogy ki vele nem tart, mind tömlőczre hányassék, — kegyed ugy-e mindenikét e' nézeteknek jóvá hagyáná?

Második. Minden esetre.

Első. 'S ha már most a' főczél, mellyet egyesített erővel könnyen el lehetne érni, illy pártoskodások miatt évekig elérhetlen marad, nem sir kegyed' lelke, ha csakugyan buzgó védője a' főczélnek?

Második. Hjah! ez már baj; de hiába, pártnak kell lenni!

Első. Ha — mint látja kegyed — a' fő czel szenved is általa?

Második. Pártnak kell lenni!

Első. Ha illy pártoskodások által, mit első évben elérheténk, még másik generatio sem jut hozzá?

Második. Pártnak kell lenni!

Első. Ha a' pártok minden fő czélt eltévesztenek szemeik elől 's csupán pártos nézeteik' kivihatasában fáradoznak; ha az ellenpártiakat nem azon egy czélra törekvőknek, hanem ellenségeknek nézik 's mint illyeket üldözik 's az először kitűzött szép czél egészen dugába dül?

Második. Pártnak kell lenni! Milliom adtát!

Első. E' szerint világos, hogy kegyednél a' párt minden társaságban a' főczél, 's a' mit más jámbor ember a' maga együgyűségében főczélnek tartja, az semmi, az hadd vesszen, hadd düljön dugába, hadd enyészszék el?

Második. Eh! ön számár!

Első. Nagyon tudós argumentum, uram! — Tegyük fel már most, hogy egy párt csupa szamarakból áll, másik okosakból; 's a' szamarak többen levén az okosok' minden célját dugába döntik, a' párt ekkor is helyes?

Második. Természetes dolog; isten szamarakat is teremtett a' világra.

Első. Igen, uram, vízhorodásra; de nem arra, hogy okos állatoknak jóra törő czélaikat felforgassák.

Második. Csak komolyan! csak komolyan!

Első. 'S ha a' párt' embere olly eszközöket czélra vezetőknék gondol, mellyek a' közczél't épen nem, hanem csak egyes pártok' célját tüzik ki?

Második. A' pártok' célja csak a' főczél.

Első. En pedig azt tartom, a' czél bélyegez valakit pártossá vagy nem pártossá; különben ha a' pártnak saját célja nem volna, miért lesz párttá czél nélkül?

Második. Az illy beszédre csak azt mondom: „ignotos fallit, notis est derisui.”

(Vége következik.)

LITERATURI VILÁG.

A' mi minden oldalról betegeskedő, 's egymást el-lenségkint tekintő írók' kezében álló literatúránk' állapotja most is a' régi. Egy oldala, a' színészet, szenvedett rövid idő alatt tetemes és nagyra viendő változásokat. Az új és hivatalára minden szorgalmat fordító igazgatóság az ügy' javát lelken viseli. Vége már azon csigamászásnak, mely Bajzának 's általában a' vele egy koru íróknak minden munkában majd nem kizárólag tulajdonuk; vége azon hónapokra terjedő tunyaságnak, mely szerint egyegy szindarab átvizsgálása napról napra halasztatott, mind a' mellett, hogy aztán a' jámbor közönség' füle telekiáltaték, ezzel és illyneműekkel: „A' mi színigazgatónk fáradhatatlan! ezer bajai közt, számtalan dolgai közt is ezt és ezt teszi!“ Példa van rá, hogy mire a' réginke hónapok nem voltak elégségesek, az az új színigazgató alatt egy nap eldöntetett! Látjuk tehát, miként mozgatja az ügyes és hozzáférő azon „nagy machinát,“ melynek nevével a' régi igazgató és barátai a' közönséget mystificálni akarák. Örömmel fogják a' magyar színház' barátai azt is megérteni, hogy Bajza, fáradhatatlan buzgalomban a' színészet iránt, néhány napra, hogy színigazgató lenni megszűnt, egyszersmind a' színbíráloságról is lemondott, „mert — ungymondá vagy legalább illyformán — az egész csak ellenségeskedésekre ad okot.“ A' megyei választmány lemondását keszseggel fogadta, 's ezennel a' színművek' előadhatása felőli ítéleteket maga teendi. Ezek így levén, örömmel üdvözljük az új igazgatót pályáján, 's bizonyosak vagyunk benne, hogy ha illy szorgalommal menend minden, a' mit hinni teljes okunk van, megtaláltuk az útát, melyen haladva a' középponti színházat virágozása elébe gyorsan haladni látandjuk. —r.—

HIR-KALÁSZOK

a z é l e t f ö l d é r ü l .

Pest nyárelő 27ikén 1838. A' vízárrol már igen sokat olvashattunk különböző lapokban, 's híhető hogy még gyakran leszen arról szó, mert hátra hagyott nyomai szűntelen ráemlékeztetnek. Tudva van hogy Pestnek szebb része az új vagy Lipoldváros, mely a' német színházzal, vagy is a' nagy hidutzának éjszaki során kezdődik 's tart Vác felé a' meddig házok vannak.

Ez ujonan 's csak rövid idő alatt emelkedett szebb részen végig menve a' pattantyus kaszárnya mögött valami ollyanra bukkan a' vizsgálódó, mi szokatlan érzéseket ébreszt benne. T. i. a' fapiacz mellett mintegy 220 — 230 putri van a' homokbuczkák alá ásva. Az új városnak nagy szerű pompás utcáiból majd mondhatni palota sorai közül kiérve illy pandallyukak közé jutni, rendkívüli meglepetés; mert milly két ellenkezőség egymás mellett: egy város minden lakási kényelmekkel kínálózó fénypalotáival egyfelül, más felül a' természeti legelső szükségeknek kielégítésére ásoott lyukak vannak.

Olly honfnak, ki hazáját csak iskolában tanult földleírásból vagy legfőlebb Budapestről a' gőzösön Pozsonyig tizen utazása után, ismeri: igen különösnek tetszhetik ezen új telepítvény, 's csudálkozik, hogy illy földlyukokban is lakhatnak emberek. Illyenképen lehetnek kezdetben a' mostani Pest belvárosa helyén a' gunyhók vagy mészkemencék, minden rend és szabály nélkül összevissza. Lasankint az iparkodóbb magának szebb és tágasabb lyukat vagy kemenczét ásoott; később egy viskót gabalfított még később egy házot épített, 's így alakult idő folytával

a' mostani belváros minden rend és szabály nélkül. Ha még azon néhány lépést sem halladtuk volna mit halladtunk, t. i. hogy szépítő biztosság nem létezne, ugy ez új telepítvényből éppen olly rendetlen városrészt keletkeznék, millyen a' belváros; mert már e' putrik közt is észrevehetni — ámbár csak kevés hónaptul fogva léteznek — hogy némellyek csinosabban épültek. Némellyek előtt bizonyos kert alaku gyöprések vannak, melyek szorgalmasabb telepedő mutatnak.

A Z É L E T H E Z.

Pájer-tül.

Élet! mely a' semmiség' határán
Minket elfogadtál,
'S templomdnak csarnokába
Egykor béavattál!

Te! ki harci zászlónkat kitűzted
Létünk' tünde várán,
Merre és meddig vezetsz még
E' sors-verte pályám?

Vagy miért vagy olly igaztalan te, —
Mért mosolygasz egynek,
Mig pogányul szerzte gázolsz
Vérkönyén ezernek?! —

Ah! te néma vagy, mikint a' sirbolt;
Nem felelsz szavamra;
Márványkblü! meg nem indülsz
E' komoly panasza.

Hallgatsz hallgatsz, mint az éji szellem,
Néma lenni nem szünsz;
'S majd ha ősz borítja fönket
Akkor rögtön eltünsz.

Ei! de merre? — tán egy jobb hazába,
— Mint az ősi darvak, —
Hol örök tavasz' viráynin
Üdveink fakadnak?! —

VIRÁGNYELV.

Garay- és Kunoss-tul.

Angyali (árva) viola.

Téged bánat ért,
Nem mondanád miert?

Árpakalász.

Oh ha tudnád mint ohajtlak!
Nemde holnap újra látlak?

Alpesi rózsza.

A' gyáva díjt nem érdemel;
Szerelemnek merni kell.

Aranyka (Chrysanth.)

Ah milly epedve várlak téged!
A' vagy megöl, a' kín eléget.

Anis.

Légy udvari
Te pusztai!